

Шлях до святості в сучасному світі

Микола Кухарук, ієромонах Іларіон (Зборовський)

<http://doi.org/10.33209/2519-4348-2019-7-64>

У даній статті йтиметься про поняття святості, святість у ХХІ столітті. Який шлях до святості в сучасному світі та як цього досягали інші святі. Розуміння святості для сучасної людини та пояснення того, чи може людина в даному оточенні стати святою, як про святість навчав Ісус Христос. Дуже часто в сучасному світі ми чуємо слово «святий», і багато хто не розуміє цього поняття і не вникаємо в значення цього слова, бо багато хто думає, що це слово вже втратило свою сутність. У даній статті є відкритим питання про «святість», зокрема розуміння самого слова. Це допоможе багатьом зрозуміти, що «святість» у сучасному світі не втратила своєї ролі, а навпаки, ще більше поєднується із нашим життям. Мета полягає в тому, щоб розкрити шлях до святості в сучасному світі, зрозуміти, саме у чому суть святості і чи можна досягти її сьогодні. Сучасне середовище диктує свої умови, стереотипи, розуміння самого себе й життя взагалі. Святість вимагає відділення і в той же час участі; усунення і в той же час залучення. У житті святої людини речі – не головне. Життя християнина має відрізнятися помірністю, утриманням від розкоші і відсутністю показовості. Святий знає, що все його майно дане йому Богом для розумного розпорядження; він готовий позбутися всього заради Господа. Святі люди не нехтують речами цього світу, але вони їй не знаходяться в рабстві в речей. Святі не дивляться крадькома на всі боки, порівнюючи те враження, яке вони справляють, з тим враженням, яке чинять інші. Свята людина повинна бути вільною від власницької пристрасті і других форм егоїзму. Людина повинна зрозуміти, що святість не заключається лише в аскетичному способі життя, але і в повсякденному житті серед людства.

Ключові слова: святість, святий, людина, Святе Письмо, Біблія, святитель, життя.

Постановка наукової проблеми. Слово «святість» вказує на цілковиту відокремленість від усього, що може осквернити. Єврейське слово, перекладене як «святий», походить від слова, що означає «відокремлений». Отже, святе – це щось відокремлене від того, що є в загальному вжитку, те, що вважається священним, оскільки воно чисте з будь-якого погляду. Святий відіграє важливу роль у Церкві.

Коли ми чуємо це слово, то відразу в нас навіюються думки про щось добре, неземне, відокремлене від світу. Багато людей і не задумуються над таким словом, як «святість», адже більшість заклопотані земними речами, а на Бога немає часу. Особливо тоді коли в людини все добре, то вона часто забуває про Бога і тим більше про святість. Також слід відзначити те, що коли людині погано або якісь негаразди, то вона починає звертатися до Бога, забуваючи про те, як вона перед цим грішила.

Аналіз досліджень. У даному дослідженні використовувалося посилання на таких авторів, які висвітлюють у своїх творах питання святості, а саме: Шиманський Г. І. «Моральне богослів'я», Роберт Л. Вилкен «У пошуках обличчя Божого», а також в електронному журналі «Слово» у статті Андрусів У. та статті «Шлях до святості», де висвітлюється поняття святості.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити шлях до святості в сучасному світі.

Виклад основного матеріалу. Святість... Це слово досить часто зустрічається в Біблії та іншій християнській літературі. Проте сьогодні мало людей здогадується про справжній сенс, який вкладається в слово «святий». Якщо б пересічного українця попросили описати, як, на його думку, виглядає свята людина, то він швидше за все заявив би, що святий – це той, хто усамітнився від людей, постійно постить, молиться, носить довгу бороду, дуже скромний одяг, постійно має задумливий погляд і вважає все навколо гріхом.

Слухаючи такий опис, може скластися враження, що святих на світі є зовсім мало, бо нелегко знайти людей, які здатні відмовитися від життя у світі і стати аскетами. Виходить, що святість – це привілей особливих, щось недосяжне для пересічної людини!

Але чому ж тоді Бог звертається до людей зі словами «Будьте святи»? Це ж не реально, щоб усі люди стали аскетами! Очевидно, святість має якесь інше пояснення! І не обов'язково тікати від світу, щоб стати святим.

Релігійному переживанню слави і святості Божої відповідають два аспекти християнського православного благочестя: це діяльність і споглядання.

Святі отці Церкви бачили приклад діяльного і споглядального життя в євангельському образі двох сестер – Марфи і Марії. Діяльне життя визначається переважно екстравертивним станом особистості, споглядальне життя визначається переважно інтровертивним станом. В області релігійного благочестя екстравертивний і інтровертивний стани є глибоко взаємозалежними і визначають собою шлях, що веде особистість на висоту духовної досконалості.

Діяльне життя послідовників Христових, що є «світлом для світу», включає «добрі діла», бачачи які, люди прославляють Отця нашого Небесного (Мф. 5:14–16). Шлях діяльного життя означає такий аспект благочестя, в основі якого лежить релігійна праведність. У своєму змісті діяльне життя є не чим іншим, як безперестанним творенням покаяння.

Споглядальне життя у своєму таємничому змісті означає такий аспект благочестя, в основі якого лежить релігійне благоговіння. Найбільш характерною рисою споглядального життя є усвідомлення людиною близькості її до Бога, що відкриває Себе в глибині релігійно-духовного досвіду. Споглядання являє собою шлях ствердження людського буття в Бозі. Усюди, де в Святому Писанні говориться про шляхи й стежки, мова йде про шляхи благочестя, які у своєму найбільш прямому і найближчому змісті означають звершення діл правди й добра, але у своєму більш віддаленому і піднесеному змісті означають шлях споглядання. Обидва шляхи ведуть особистість до моральної досконалості і святості та становлять основне завдання людського життя¹.

Упродовж кількох тисячоліть ми пережили зміну світоглядів людини: від *homo sapiens* (людини розумної) до *homosovieticus* (радянської людини) та *homoludens* (людини, яка грається), переживши найрізноманітніші кризи ідентичності. І попри це, впродовж усіх століть поряд із цими відомими дефініціями людини була незмінно присутня ще одна, яка практично ніколи не бралася до уваги, – *homo sanctus* (людина свята). За цей час ми мали можливість бути свідками святості в різних формах та іпостасях: від лікаря,

¹ Мораль Євангельська. Чернівці, 2013. С.363-364.

який безкорисливо виконує своє служіння, – до вчених, до засновників орденів і мирян, до простих людей, які жили в наш час².

Сьогодні переживаємо певну кризу святості. Святий вважається свого роду дивиною, чимось неприродним чи навіть протиприродним. *Homosanctus* стає антиподом та протилежністю *homosapiens* та всіх інших відомих ідентичностей людини. Часто чуємо: «*Ти поводишся так, наче хочеш стати святим?*» або «*Теж мені святий знайшовся*». А святість ототожнюється з таким собі святенництвом, уявляється як безоглядна покірність всьому і всім із цілковитою відсутністю власної думки та ініціативи, з відчуженням від людей та справ цього світу, асоціюється з повним провалом та неуспішністю, зводиться до значення «*релігійність*» чи «*праведність*». Як зауважує богослов Георгій Манцарідіс, у сучасній термінології життя моральне протиставляється життю природному³. Обидва стани трактуються, як рівні і навіть протилежні. Природна людина представлена як «*пристосована*» до своїх прагнень і слабкостей, потягів та інстинктів, а її життя описується, як «*природне*». Такий підхід суперечить вченню Церкви, на думку якої праведне (моральне) життя і є природним життям людини, а людина моральна є власне натуральною, природною, справжньою.

Однак святість – це значно більше, ніж просто моральне життя: це цілком природне бажання людини відкрити образ і подобу Божу у своєму серці. Тому той, хто думає про святість, думає про те, як стати самим собою, правдивою людиною. Тобто правдива *homosapiens* – це і є *homosanctus* – цілісна, гармонійна особистість.

Чи можна досягти святості в наш час? Це досить складне питання. Сучасне середовище диктує свої умови, стереотипи, розуміння самого себе і життя взагалі. Здається, сучасний світ уже не той, у якому жив Христос. Сьогодні не ті люди, обставини, час – усе інше. А тут з'являється Христос із закликом до святості, який промовляє через Святе Писання та Церкву і ріже наш слух. Людина наче відмовляє Богу: «*Ти спізнився! Це вже не актуально, світ став іншим!*». Так, світ змінився, але Христос залишається тим самим

² Андрусів У. «Слово». 2012. № 3(7). С.7–9.

³ Шлях до святості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kyiv-pravosl.info.

вчора, сьогодні і навіки (Євр. 13:8). Він і нині кличе нас до святості, пропонуючи той же шлях, що й 2000 років тому: «Я є путь, і істина, і життя» (Ін. 14:6).

Яка вона, *Homosanctus* (людина свята) XXI ст.? Більше 18 століть тому у фрагменті «Листа до Діогена» про сповідників Христа читаємо:

«Християни не відрізняються від інших людей ні місцем проживання, ні мовою, ні одягом, їхній спосіб життя не відрізняється нічим особливим, вони вживаються з місцевими звичаями щодо одягу та їжі, однак самою своєю поведінкою свідчать про ті дивовижні і навіть парадоксальні права, якими керуються»⁴.

Так можна сказати про святих: їхня щоденність така ж, як і в інших людей, але дивовижний і парадоксальний спосіб, у який вони її переживають, показує, що їхнє життя має неповторний зміст і сенс. Вони навіть не підозрюють про власну святість (це таємниця Бога, яку Він відкриває всім, хто навколо них, але їм – ні). Вони – інші, хоча здається, що такі ж. І хоча й виконують ті самі справи, внутрішньо відрізняються, що помітно зовні⁵.

Бути святим – означає зберігати вірність Богові і проявляти відданість, милосердя, доброзичливість, доброту, довготерпіння, праведність подібно до того, як Бог проявляє їх у Своїх стосунках з людством. Новий Завіт підкреслює змістовну сторону святості, представляючи праведність як шлях до святості (див. Рим. 6:19). Згідно з Новим Завітом, святістю є не почуття чи духовні переживання, а такий спосіб життя, світогляд і поведінка, у яких відбивається характер Отця і Сина.

Святість християнина, як і святість його Господа, – це такі стосунки з цим світом, за яких християнин знаходиться у світі, не будучи його частиною (див. Ін. 17:14-16). Святість вимагає відділення і в той же час участі; усунення і в той же час залучення. У житті святої людини речі – не головне. Життя християнина повинне відрі-

⁴ Шлях до святості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kyiv-pravosl.info.

⁵ Роберт Л. Вилкен. У пошуках обличчя Божого. Львів, 2015. С.36–68.

нятися помірністю, утриманням від розкоші і відсутністю показовості. Святий знає, що все його майно дане йому Богом для розумного розпорядження; він готовий позбутися всього заради Господа. Святі люди не нехтують речами цього світу, але вони й не знаходяться в рабстві у речей. Святі не дивляться крадькома на всі боки, порівнюючи те враження, яке вони справляють, з тим враженням, яке чинять інші. Свята людина повинна бути вільною від власницької пристрасті і інши форм егоїзму. Скарб християнина знаходиться в Бога, там же, де і його серце (*див. Мф. 6:19-21*). Рішуча відмова людини, яка вірує, від системи цінностей цього світу і відверта, віддана, палка любов до Бога можуть дратувати людей, які знаходяться поруч, але не тому, що людина, яка вірить, дивна, а вони нормальні, а тому, що вона чесніша й людяніша за них.

Проте бути святим, тобто відокремленим, не означає ставати байдужим до потреб інших людей. Немає нічого, що більш суперечить святості, ніж втрата інтересу до ближніх. Відділення від цього світу і його нечестивих пожадань має бути доповнене участю в житті тих, хто має потребу.

Зовнішнім проявом святості самого Христа було спілкування зі всякого роду людьми, включаючи митарів і людей з поганою репутацією, яким Він приділяв не менше уваги, ніж іншим. Він не проходив повз незнатних і незаможних, повз тих, до кого суспільство ставилося зверхньо. Навпаки, Ісус був знаменитий Своєю неравинською звичкою зближуватися з подібними людьми і проводити з ними час. Ця частина святості Ісуса має бути частиною святості і Його учнів. Якщо відділення, про яке говорилося вище, – це виконання першої великої заповіді, то участь у житті людей є виконанням другої.

Слово «святість» для сучасної людини означає щось бліде, безживне, відчужене і пасивне. Це говорить про те, як мало насправді вона знає про цей стан. Святість у біблійному значенні цього слова – це якість, що стверджує, дихає енергією і життям, а часто й пристрастю.

Ми бачимо, що святі люди не одразу були такими. Із життя святих дізнаємось, що багато хто з них були раніше язичниками або

самі гнали Христа. Яскравим прикладом є святий апостол Павло, який раніше гнав християн, однак після явлення йому Ісуса Христа він увірував у нього і постраждав за Нього мученицькою смертю. Інколи ті люди, які згодом стали святими, на наш погляд, грішили більше, ніж ми. Однак їхнє щире розкаяння у своїх гріхах і щира віра в Бога спасла їх. Вони жили за заповідями Божими, виконували його заповіт. Також багато хто навертав до істинної віри грішників. Богові такі люди угодні.

У сучасному світі багато хто з людей забуває про Бога і відвертається від Нього. Люди забувають про те, що потрібно хоча б раз у неділю піти до храму і подякувати Богові за прожитий тиждень. На жаль, віра в серцях людей зменшилася, ми можемо спостерігати, що сьогодні менше чудес у порівнянні з іншими століттями. Молодь живе сьогоднішнім, незвертаючи увагу на церкву і Бога. У храмах ми бачимо мало молоді, і це є ознакою того, що люди відвертаються від Бога.

Свідчення життя багатьох святих – чоловіків і жінок віри, віддалених від нас у часі, або ж наших сучасників – вказують на те, що це можливо. Однак боїмося стати святими, боїмося навіть прагнути цього, бо знаємо, що це може надто дорого коштувати. Ми стаємо подібним до багатого юнака, якого полюбив Ісус, сказавши йому, щоб той роздав усе своє багатство і пішов за Ним. Однак він відійшов від Ісуса сумним, бо «мав великі багатства», чи радше, вважав себе багатим. Шлях до святості – це дорога все більшого втрачання, тобто віддавання Богові себе – здібностей, планів, кар'єри, життя.

«За прикладом Святого, Який покликав вас, і самі будьте святі в усіх вчинках», – запрошує нас апостол Петро (1 Пет. 1:15). Виникає питання: як це зробити? Думаю, ключ у словах «в усіх вчинках». Бути святим сьогодні означає бути свідком Христа в усіх обставинах нашого життя. Ми думаємо, що святість – це прерогатива мучеників за віру, героїв свого часу, людей відданих та саможертвних, а в нашому щоденному, буденному і сірому житті її просто неможливо досягнути.

Прикладів святих, яких канонізувала Церква, є багато. Адже багато хто із звичайних людей, зокрема навіть вельмож провадили

благочестиве життя і дуже часто ставали за істину віру, тому заслужили в Бога благодать стати святим. Данило Братковський – як щирий патріот Православної Церкви, ставився різко негативно до унії та уніатів. У цьому полягала специфіка релігійної свідомості певної частини представників православного шляхетства Волині XVII-XVIII століть. Вони готові були толерувати римо-католиків і протестантів, але уніатів не сприймали принципово. Причина полягала в тому, що, на відміну від католиків та протестантів, уніати сповідували майже ідентичну православним духовну та релігійну традицію, дотримуючись при цьому єдності з Римом, проти чого заперечувала православна ієрархія. Тому якщо перехід православних до католицизму чи протестантизму передбачав свідому відмову від віри батьків, то перехід до унії міг відбутися непомітно (часом завдяки заміні на парафії православного священника уніатським), і саме тому активні захисники православ'я вбачали в уніатах найнебезпечніших супротивників. У той же час Данило Братковський лишався представником своєї доби та свого суспільного стану з усіма їхніми вадами й суперечностями. Так, виступаючи проти насильства щодо православних, він водночас не вагаючись вдавався до насильства стосовно уніатів. Наголошуючи у своїх віршах на необхідності підтримки світськими братчиками свого духовенства Братковський водночас міг собі дозволити публічно бити братського диякона. Боротьба з негараздами в Луцькому братстві також велася ним в неоднозначний спосіб – навряд чи можна було напоумити його членів поширенням «пасквілей», у яких братчики висміювалися автором. Утім, подібні свідчення не «очорнюють» образ Данила Братковського, а швидше наповнюють його портрет життєвими барвами і дають можливість побачити в образі історичного діяча реальну людину з живими рисами, притаманними її часові⁶.

27 червня 2013 року з нагоди 1025-ліття Хрещення Київської Русі-України Помісний Собор Української Православної Церкви Київського Патріархату канонізував і причислив до місцевоша-

⁶ Бірюліна О. Волинський шляхтич і український поет Данило Братковський. Луцьке Хрестовоздвиженське братство. Історія та відродження. Луцьк, 2013. С. 93–10.

нованих святих Волинського краю Данила Братковського у лику Стратотерпець.

Одним з таких найяскравіших святих в історії Церкви з'явився преподобний Сергій Радонезький. Його життя – одна з найкращих ілюстрацій плодів Православ'я. Він з такою силою показав нетлінну красу образу Божого в людині, що і через сім століть залишається отцем і наставником усіх, хто прагне до *«почесті високого поклику»* (Флп. 3:14).

Лад його життя, подвиги і труди, дивне смирення, втеча від земної слави і рідкісний за своєю благодатною силою і своїми масштабами вплив на духовне життя Православної Церкви є досконалим зразком православної святості. Ця святість дала йому світ Божий, що *«вищий від усякого розуму»* (Флп. 4:7), *«радість невимовну і преславну»* (1 Петр. 1:8), *«любов досконалу»* (Кол. 3:14), що наповнила не тільки всю його душу, але і всіх, хто стикався з ним. Він є тією новою людиною, святою, духовною, якої шукає кожна жива душа, до якої прагне, якої жадає. І головна причина цього непереможного до нього потягу, що триває донині, не в його чудах, які і не настільки часті. Бо де їх багато, там, як тепер особливо добре видно, збираються всі, віруючі і не віруючі, які шукають чудес⁷. Безсумнівно, він у тій красі образу Божого, що відкрилася в Преподобному, яка невидимо вражає, захоплює і притягує душу. У самому Троїцькому соборі Лаври, де перебувають його мощі, відчувається особлива атмосфера, тут душа мимоволі починає молитися, починає дійсно відчувати, що *«не хлібом єдиним житиме, але кожним словом, що виходить з уст Божих»*.

Але як сучасній людині застосувати досвід святих отців для правильного улаштування свого духовного життя? Неоціненну допомогу тут може надати приклад подвижників, близьких нам за часом, що глибоко вивчили твори святих отців і ввібрали їх досвід своїм життям.

Один з таких духовно досвідчених подвижників ХХ століття є ігумен Никон (Воробйов, †1963). Його глибоко насичені святоот-

⁷ *Иеромонах Никон. Житие и подвиги преподобного Сергия Радонежского. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1904. С. 191.*

цівським духом думки – це ще один голос Священного Передання Церкви. У наші духовно смутні часи настанови ігумена Никона допомагають краще зрозуміти духовне життя і небезпеки, що підстерігають вірянина на шляху до Бога, зрозуміти, чим є Православ'я. Він дає таку характеристику святої людини:

«Духовною є та людина, яка здобула в собі Духа Святого. Вона абсолютно відрізняється від душевної або плотської людини, що є майже однозначним тут. Вона є новою людиною (див.: Еф.4:24), а душевною є стара людина (див.: Рим. 6:6). Що в неї нового? – Усе: розум, серце, воля, увесь стан, навіть тіло»⁸.

Святість – це результат і мета нашого обрання (Еф. 1:4), нашого спокутування (Еф. 5:25-27), нашого покликання Богом (1 Сол. 4:7) і Його очищувальних випробувань, які Він посилає нам (Євр. 12:10). Проте повністю досягти святості в цьому світі неможливо. Видіння Захарії про відновлений Єрусалим, у якому «на кінських уборах буде написано: «Святиня Господу»... і всі казани в Єрусалимі та Юдеї будуть святинєю Господа Саваофа» (Зах. 14:20,21) – це образ тієї святості, до якої зумовлена Церква; але ця святість не стане реальною, поки новий Єрусалим, «святи місто», не з'явиться, як наречена, прикрашена для жениха (Одкр. 21:2). Коли робота благодаті завершиться, Божий народ буде відокремлений не лише від влади гріха, але й від його присутності. На небесах не буде гріха, бо ті, хто буде там, уже не зможуть грішити. Прославлення означає, крім усього іншого, і остаточне викорінювання гріха з нашої природи, і святість, таким чином, досягне досконалості на небесах. Нездатність грішити стане нашою свободою і нашою радістю. А доки ми ще на землі, для нас щодня звучить заклик: «Намагайтеся мати мир з усіма і святість, без якої ніхто не побачить Господа» (Євр. 12:14).

Святість Бога означає не лише нескінченну могутність. Бог закликає Свій народ прагнути до святості: не до Божої могутності, а до Божої чистоти. «Святість» – це біблійне слово, яке означає правильне ставлення людини до Бога як до свого Бога, з яким вона

⁸ *Игумен Никон. Письма духовным детям. Свято-Троицкая Лавра, 1991. С.119-124.*

знаходиться в завіті. Бог повеліває народу, відокремленому Ним від інших народів, бути Його народом, а значить, відокремити себе від усього, що неугодне Йому і суперечить Його волі. Святість життя – от що Він вимагає від тих, кому Він дарував спілкування з Собою⁹.

«І будете в Мене людьми святими» (Вих. 22:31). «Будьте святими, бо святий Я, Господь, Бог ваш» (Лев. 19:2). «Бо Я – Господь Бог ваш: освячайтеся і будьте святими... і не оскверняйте душ ваших... тому що Я – Господь, Який вивів вас із землі Єгипетської, щоб бути вашим Богом. Отже, будьте святими, тому що Я святий» (Лев. 11: 44-45). Таке ж повеління дається і в Новому Завіті (1 Пет. 1:15-16). Бог вимагає від нас набувати і зберігати сімейні риси: діти Божі (народ – у Старому Завіті (Вих. 4:22), кожен християнин окремо – у Новому Завіті (Рим. 8:14-15)) повинні прагнути бути схожими на свого Отця, бо вони є Його дітьми. От у чому сенс заклику до святості. Про безумовну важливість смирення говорить гріхопадіння першої ідеально створеної людини. Ця подія лежить в основі розуміння всього християнського вчення про людину і спасіння. Вона показує, що ні досконале знання створеного світу і влада над ним, ні богоподібна слава, ні повнота внутрішнього і зовнішнього блаженства, якими володів первозданний чоловік, ще не гарантують йому непохитної твердості перебування в добрі, істині й красі образу Божого. Забуття ним своєї несамобутності і в той же час усвідомлення своїх досконалостей в цьому світі може, виявляється, легко привести до виникнення гордовитого відчуття себе Богом (пор.: Бут. 3:5), до протиставлення себе Йому і спонукання до шаленого бунту проти Того, Ким він живе, і рухається, і існує (див.: Діян. 17:28).

Тому тільки особисте досліджуване пізнання своєї недосконалості, що випливає з досвіду правильного духовного життя, бачення своїх гріхів і того глибокого пошкодження людської природи, яку сама людина не в змозі зцілити ніякими подвигами, дає можливість зрозуміти необхідність Христа, увірувати в Нього як Спасителя і породити справжню віру, «неподану», що робить людину святою. Такий духовний стан називається смиренням і є запорукою збере-

⁹ Шиманський Г. Моральне богослів'я. Православна література. Київ, 2010. С.295-382.

ження людини від можливого повторного відпадання від Бога, дає їй можливість вічного перебування в Богові-любіві¹⁰.

І, навпаки, як пише святий Ігнатій,

«той, хто не визнає своєї гріховності, свого падіння, своєї смерті не може прийняти Христа, не може повірити в Христа, не може бути християнином. До чого Христос для того, хто сам і розумний, і добродішній, хто задоволений собою ...»

Автор житія преподобного Сергія ієромонах Никон, оповідаючи про послідовність кроків у духовному сходженні Преподобного, також зауважує:

«Святі отці строго розрізняють у духовному житті два ступені, два стани: хрест діяльний і хрест споглядальний. Перший стан є страждальним, багатоскорбним, вузьким шляхом хреста, час подвигу, зусиль і боротьби з самим собою – з старою людиною, і з ворогами спасіння – світом і дияволом. Другий стан – спокій серця в Бозі, глибокий світ душі, що Христовою благодаттю перемогла пристрасті, очищеної, просвітленої, що в таємничих спілкуваннях з Богом знайшла ще тут, на землі, спосіб блаженства небесного».

Прекрасно пише про ці два ступені в духовному житті преподобний Паїсій Величковський (XVIII ст.). Оцінюючи духовне життя, перш за все, як внутрішній подвиг розумної молитви, він вчить:

«... нехай буде відомо, що згідно з писанням святих і богоносних отців наших, є дві розумні молитви: одна новоначальних, що належить діянню, а інша досконалих, що належить видінню; та – початок, а ця – кінець, бо діяння є сходженням бачення ... Нехай буде відомо (говорю до подібних мені простим), що весь чернечий подвиг, яким, з Божою поміччю, спонукав би кого-небудь до любові до ближнього і Бога, до лагідності, смиренності і терпіння і на все інші Божі і святих отців заповіді ... на піст, співчуття, сльози, поклони й інші

¹⁰ Шлях до святості. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.kyiv-pravosl.info

втоми тіла, до ревності вчинення церковного і келійного правила, на розумне таємне здійснення молитви, на плач і роздуми про смерть: весь такий подвиг, поки що розум управляється людським самовладдям і бажанням, з достовірністю називається діянням.

Висновки. Отже, можна дійти висновку, що суть святості в тому, щоб виявляти пошану. Це маловідоме поняття серед християн. Деякі християни люблять критикувати і обмовляти. Вони не поважають ні один одного, ні служителів Церкви. А потім дивуються, чому в їхньому житті не видно Божого благословення і сили. Жити у святості – означає виявляти честь там, де її потрібно виявляти. Це означає шанувати ваших батьків, тому що Бог через них привів вас у світ. Це означає виявляти честь чоловікові чи дружині як своєму партнеру по завіту. Це означає виявляти честь тим, кого Бог поставив служителями. Жити в святості – означає шанувати Боже ім'я. Це означає ставитися до свого тіла як до святого храму Божественної присутності. Це означає з повагою ставитися до інших християн тільки тому, що вони також поклоняються Ісусу! Це означає виявляти пошану до євреїв як до обраного Богом народу. Серце нової людини здатне відчувати такі стани, про які коротко сказано: *«Не бачило око, не чуло вухо, і не приходило те на серце людині, що приготував Бог тим, хто любить Його»* (1 Кор. 2:9). А преподобний Серафим у згоді з древніми отцями так говорив: якби людина знала про ті стани блаженства, які ще тут бувають, а тим більше в майбутньому житті, то погодився б прожити тисячі років у ямі, наповненій гадами, що гризуть її тіло, щоб тільки придбати ці стани. Таким же чином і воля нової людини цілком спрямовується до любові і подяки Богові. Людина повинна зрозуміти, що святість не заключається лише в аскетичному способі життя, але й у повсякденному житті серед людства. Важливо також зрозуміти те, що святою людина не ставала відразу, а набувала цього протягом свого життя угодним Богові життям. Просте виконання Заповідей Божих та життя за ними призводить нас до святості. Ми бачимо, що в сучасному світі, на жаль, стає мало людей, які намагаються дотримуватися Закону Божого. Коли людина озирнеться назад і зрозуміє, що

живе неправильно тоді в неї буде шанс на спасіння, адже Бог завжди чекає, коли людина прийде до Нього.

Як святий Божий, ви можете почати жити у сфері святості! Ви навчитесь проявляти пошану. Ви навчитесь по-особливому ставитися до того, що Бог називає святим, включаючи самого себе. Коли ви будете шанувати те, що святе, ви увійдете в надприродну прихильність і благословення, призначені для Божого святого народу.

Список джерел і літератури:

1. Андрусів У. «Слово». 2012. № 3(7). С. 7-9.
2. Бірюліна О. Волинський шляхтич і український поет Данило Братковський. Луцьке Хрестовоздвиженське братство. Історія та відродження. Луцьк, 2013. С. 93-10.
3. *Игумен Никон*. Письма духовным детям. Свято-Троицкая Лавра, 1991. С. 119-124.
4. *Иеромонах Никон*. Житие и подвиги преподобного Сергия Радонежского. Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1904. С. 191.
5. Мораль Євангельська. Чернівці, 2013. С. 360-367.
6. Роберт Л. Вилкен. У пошуках обличчя Божого. Львів, 2015. С.36-68.
7. Шиманський Г. Моральне богослів'я. Православна література. Київ, 2010. С. 295-382.
8. Шлях до святості. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.kyiv-pravosl.info.

References:

1. *Andrusiv U.* (2012). «Word». № 3(7) [in Ukrainian].
2. *Biriulina O.* (2013). Volyn nobleman and Ukrainian poet Danilo Bratkovsky. Lutsk Crusade. History and rebirth. Lutsk) [in Ukrainian].
3. *Yhumen Nykon.* (1991). Letters to Spiritual Children. Sviato-Troytskaia Lavra [in Russian].
4. *Yeromonakh Nykon.* (1904). Life and exploits of St. Sergius of Radonezh. Sviato-Troytskaia Serhyeva Lavra [in Russian].
5. Evangelical morality. (2013). Chernivtsi [in Ukrainian].
6. *Robert L. Vylken.* (2015). In search of the face of God. Lviv [in Ukrainian].
7. *Shymanskyi H.* (2010). Moral Theology. Orthodox literature. Kyiv [in Ukrainian].
8. The path to holiness. URL: www.kyiv-pravosl.info.